

ENSKILDA HÖGSKOLAN STOCKHOLM
Programmen i mänskliga rättigheter

EXAMENSARBETE
Kandidat
HT 2021

Sveriges vapenexport till Pakistan

Konflikten mellan vapenexporten och mänskliga rättigheter

Cassandra Celiker

Handledare: Göran Gunner
Enskilda Högskolan Stockholm

Förord

Min tid som student på högskolan i programmet ”mänskliga rättigheter” har inneburit en fantastisk tid, trots den pågående pandemin. Min kunskap som studerande inom ämnet mänskliga rättigheter har fått växa under studietidens gång. Uppsatsskrivandet har varit ett otroligt lärorikt och berikande moment där jag fått reflektera oerhört mycket gällande våra egna stats ståndpunkter i internationella och säkerhetspolitiska moment. Under uppsatsen har jag fått ett stort stöd av min familj och vänner som stöttat när det varit kämpigt med skrivandet.

Jag vill tacka min handledare Göran Gunner som hjälpt mig att utvecklas under uppsatsens gång. Görans synpunkter och reflektioner har varit till stor hjälp för att kunna utveckla uppsatsen och min kompetens. Tack till Finan och Beatrice för tips och kommentarer på uppsatsen under handledning. Jag vill tacka deltagare i som ställt upp för intervjuer.

Jag vill också tacka samtliga lärare som varit med min tid på mänskliga rättigheter programmet vid Enskilda Högskolan Stockholm.

Abstract

Sweden exports arms to Pakistan despite the existence of laws and conventions on what specific countries must achieve in order to meet the criteria for being exported to.

In a realpolitik perspective, this study will deepen and investigate how the Swedish government can approve an arms export to Pakistan and how human rights are violated in Pakistan.

In 2018, a munitions law was added and came into force. The law would include an impediment to exports to countries with a dubious democratic status or where human rights are violated.

A determination has made that if conditions are given for the Swedish state to grant a permit for arms exports to Pakistan that seriously violates human rights, a complete assessment has made and decisions made with meaning that the political interests priorities are valued higher than the interests of human rights.

Engelsk titel

Sweden's arms export to Pakistan. *The conflict between arms exports and human rights.*

Nyckelord

Realpolitik, mänskliga rättigheter, vapenexport, krigsmaterial, demokrati, svensk utrikespolitik, Pakistan, svenska riksdagen.

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	5
1.2	Avgränsningar, definitioner och begrepp.....	6
2.	Disposition.....	6
2.1	Problemformulering.....	7
2.2	Syfte.....	8
2.3	Frågeställning.....	8
3.	Tidigare forskning.....	8
3.1	Teoretiska utgångspunkter.....	9
3.1.1	Realismen.....	10
3.1.2	Metod & Material.....	10
4.	Bakgrundsanalys.....	11
4.1	Sveriges regering och mänskliga rättigheter i Pakistan.....	11
4.2	Pakistan och de mänskliga rättigheterna.....	14
4.3	Kriterier för den svenska vapenexporten.....	17
4.4	Europeiska unionens bestämmelser av vapenexport.....	19
4.5	Vapenhandelsfördraget.....	21
4.6	Tillståndsbedömning av export.....	22
5.	Analys.....	28
5.1	Diskussionen om mänskliga rättigheter och vapenexport.....	31
6.	Slutsats.....	33
7.	Bibliografi.....	35
7.1	Bilagor.....	38

1. Inledning

De mänskliga rättigheterna är en internationellt intresse och de mänskliga rättigheterna är universella och ska gälla för alla, oavsett land, kultur och sammanhang. Alla individer är i sin tur födda fria och lika i värde och rättigheter. På den svenska regeringens portal hänvisas det till att de mänskliga rättigheterna i grunden styr förhållandet mellan individen och staten.¹ FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna är en internationell överenskommelse som är juridiskt bindande.² Den svenska vapenexporten har i tidigare skeden inom den svenska politiken varit grundade i neutralitetspolitiken. Sverige har haft som målsättning samt visioner om att vara exkluderade vid potentiella krigsföringar. En målsättning för Sverige har funnits under längre tid som enskild stat att vara exkluderade vid konflikt samt att intresse funnits för en möjlighet till att vara neutrala vid en möjlig väpnad konflikt.³

Pakistans som är en av huvudkategorierna i denna studie har ratificerat konventioner som garanterar de grundläggande politiska och medborgliga, ekonomiska och sociala rättigheterna, dock existerar brister i implementeringen i den pakistanska lagen. Kränkningar av de mänskliga rättigheterna begås av statliga samt icke-statliga aktörer. Således sker påtvingade försvinnanden, avrättningar, frihetsberövanden och tortyr förekommer ofta.⁴

Sverige exporterar i dagsläget vapen till Pakistan. 2018 infördes ett nytt svenskt demokratikriterium för svensk vapenexport med innebörden att om bristfälligheter existerar i den stat som ska mottaga vapenleverans utgör det ett hinder för godkännande av export. Under samma år trädde en ny lag i kraft för export av krigsmaterial i syftet att försvåra export till länder där mänskliga rättigheter kränks. Lagen är en riktlinje för den svenska regeringen som hänvisar till att vapenexport inte bör ske till länder som aktivt kränker mänskliga rättigheter.⁵

---

¹ Regeringen, *Vad är mänskliga rättigheter?* 2018. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/fakta-om-manskliga-rattigheter/vad-ar-manskliga-rattigheter/> hämtad 20 november 2021.

² Ibid.

³ Svenska freds, *Frågor och svar om vapenexport*. 2021. <https://www.svenskafreds.se/vad-vi-gor/vapenexport/faq-vapenexport/> hämtad 15 november 2021.

⁴ Regeringskansliet, Utrikesdepartementet. *Pakistan – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december*. 2018. S.1 – 2.

⁵ Svenska freds, *Lagar och riktlinjer för svensk vapenexport*. 2018. <https://www.svenskafreds.se/upptack/vapenexport/lagar-och-riktlinjer-for-svensk-vapenexport/> Hämtad 25 november 2021.

1.2 Avgränsningar, definitioner och begrepp

I uppsatsen definieras export och vapenexport av krigsmaterial. Avgränsningen som definieras är till konventionella vapen där varken hanteringen av biologiska eller kemisk vapenhantering namnges.

Det europeiska och nationella beslutsfattandet som hänvisar till vapenexport, framställer samt kopplar den svenska vapenexporten till vapenhandelsfördraget. Vapenexporten inkluderar krigsmaterial för strid samt krigsmaterialistiska delar.

Uppsatsen har som utgångspunkt fokus på etablerade realpolitiska faktorer. Tidigare forskningsresultat som forskare gjort med fokus på vapenexport har setts över. Uppsatsen kommer att befästa tidigare forskning inom området av vapenexporten samt att fastställa de mänskliga rättigheterna.

EKR – Exportkontrollrådet

UD – Utrikesdepartementet

ISP – Inspektionen för strategiska produkter

KML – lagen om krigsmaterial

EU – Europeiska unionen

SIPRI – Stockholms internationella fredsforskningsinstitut

ATT – Arms Trade Treaty

2. Disposition

Studien är indelad i tre huvuddelar bestående av inledning, bakgrundsanalys och analys. Under inledning existerar således problemformulering, syfte och frågeställning, tidigare forskning, metod och material, avgränsning, definition och begrepp samt teoretisk utgångspunkt.

I inledningen sammanförs vad som anses vara väsentlig bakgrundsinformation för att erhålla kontexten i problemformulering och analys. En redogörelse av hur det demokratiska systemet är uppbyggt i Pakistan och landets brister gällande de mänskliga rättigheterna. Samt kriterium för den svenska vapenexporten. I problemformuleringen framhävs det varför den svenska vapenexporten till Pakistan är intressant att studera. I problemformuleringen presenteras det dessutom kort kriterier för den svenska vapenexporten. Under syfte och frågeställning redogörs

syftet med arbetet samt en redovisning av den frågeställning som studien har avsikt att besvara. Under kategorin tidigare forskning hänvisas det till vad som tidigare åstadkommit under forskningsområdet vapenexport och vilken funktionalitet forskningen fyllt till min studie. Metod och Material ger en redogörelse för vilken metod och ansatser som är utgångspunkten för sammanställandet av material och verkställandet av analys. Redogörande kartlägger ävenledes vilket material som är framstående och tillvägagångsättet för empirins sammanställande. Under kategorin teoretisk utgångspunkt presenteras teorin som studien utgår från i sökandet av empiri för förklaring på forskningsfrågan.

I bakgrundsanalysen presenteras en rad olika avsnitt som är avgörande för att få en förståelse för materialet. I avsnittet Pakistan och mänskliga rättigheter kartläggs den nuvarande demokratiska situationen i Pakistan med fokus på rättigheter som kränks. I avsnittet Sveriges regering och mänskliga rättigheter i Pakistan presenteras en kortare presentation ur ett dokument från Utrikesdepartementet rörande mänskliga rättigheter i Pakistan. I avsnittet Kriterier för svensk vapenexport presenteras de kriterier som ligger till grund för en eventuell vapenexport. Under avsnittet europeiska bestämmelser av vapenexport redogörs kriterier och lagar gällande vapenexport som europeiska länder förväntas följa. I avsnittet Vapenhandelsfördraget presenteras fördraget och dess riktlinjer. I avsnittet Tillståndsbedömning av export kartläggs processen av en tillståndsbedömning med presentation av kriterier och lagar som hänsyn förväntas tas utifrån.

I analysen presenteras en analys baserad på bakgrundsanalysens avsnitt. Efter analysen följer en argumentations analys där argumentation framförs mellan ämnet mänskliga rättigheter och vapenexport.

I slutsatsen presenteras slutligen resultatet av studiens frågeställning.

2.1 Problemformulering

Det tog sex år för Sverige att ta fram förslaget om skärpta regler inom den svenska vapenexporten. Dessa regler ska vara ett demokratikriterium. Det har länge existerat ett kriterium för vapenexport med ett fokus på kränkning av mänskliga rättigheter som i sin tur i praktiken inte åstadkommit någon skillnad för exporten och mottagarland.

Problematiken är att Sverige exporterar vapen till Pakistan, ett stort mottagarland av svenska vapen. Pakistan kränker aktivt mänskliga rättigheter och uppfyller inte demokratikriteriet ändå

sker export. Demokratikriteriet ska ha funktionen att skärpa lagen om export, däremot blir det en konflikt när det i vissa avseenden kan kompromissas bort i syftet att gynna den svenska säkerhetspolitiken.⁶

2.2 Syfte

Vapenexporten från Sverige till Pakistan pågår. Sverige är en stat som värnar om de mänskliga rättigheterna samtidigt som de exporterar till Pakistan som är en stat som kränker de mänskliga rättigheterna på ett flertal punkter. Sverige har infört ett demokratikriterium i syftet att skärpa lagen inom export.

Syftet med uppsatsen är att granska och kartlägga hur den svenska staten exporterar vapen till Pakistan när kännedom finns angående kränkningar av mänskliga rättigheter.

2.3 Frågeställning

Uppsatsen ska kartlägga följande frågeställning:

Hur kan Sverige leverera vapen till Pakistan samtidigt som de talar om de mänskliga rättigheterna?

3. Tidigare forskning

Forskningsområdet av den svenska vapenexporten består till övergripande del av nationella myndigheter som tydligt påvisar riktlinjer samt lagstiftning inom området. En svensk ideell organisation existerar med fokus på fredlig konflikthantering som refererar till den svenska vapenexportens lagstiftning och riktlinjer. Organisationen svenska freds arbetar för mänsklig säkerhet med visionen om ett förändringsarbete och är en obunden politisk svensk fredsorganisation som grundar sitt material på lagar, myndighetsbeslut och riktlinjer.

Bland tidigare forskning existerar litteratur inom området den svenska vapenexporten med fokus på de etiska perspektiven. Anna Lundborg Regnér heter analytikern och författarinnan till boken *Vapenexport hur etiskt kan den bli?* som berättar om Sveriges vapenexport ur ett etiskt perspektiv. Hon motiverar sin forskning angående hur vapenexporten varken behöver vara svart eller vit.⁷

Rolf Lindahl har publicerat en bok om den *svenska vapenexporten till Indien & Pakistan* från 1970 som baseras på tre olika delar. Den svenska politiken gällande vapenexport med

---

⁶ Svenska dagbladet – debatten om vapenexport. *Svenska freds: "Vi är besvikna"*. 2017.

⁷ Lundborg Regnér Anna. *Vapenexport hur etiskt kan den bli?* 2021.

exportkontroll, riktlinjer samt följdleveransbegrepp. Fakta om Indien och Pakistan i relation till de svenska riktlinjerna med fokus på bland annat Mänskliga rättigheter. Den sista delen fokuserar på svensk vapenexports relation till båda länderna.⁸

Rolf Lindahl har även publicerat boken *Rusta för fred; morgondagens riktlinjer för vapenexport* 1970 som baserat på olika kapitel med fokus på reglering av export, vapenexport i praktiken samt konsekvenser av den svenska vapenexporten.⁹

Gällande tidigare forskning i perspektivet av mänskliga rättigheter existerar det en bok av Datta Rekha *Beyond realism: human security in India and Pakistan in the twenty-first century* 2008 som argumenterar i ett realistiskt perspektiv på hur den Pakistanska regeringens politik fungerar i syftet för hälsa och könsbaserat våld. Argumentation framförs således för hur aktuell regering bör stärka och skydda sina medborgare mot allvarliga hot mot dess överlevnad.¹⁰

3.1 Teoretiska utgångspunkter

Kombinationen mellan teori och modell främjar insikten av samband mellan komplexitet. Teorier kan begagna möjligheten i användningsområdet för obehandlade analysperspektiv och i sin tur bidra med ny kunskap.¹¹

Det teoretiska perspektivet som genomsyrar uppsatsen är ett realpolitiskt perspektiv med avstamp i den klassiska liberalismen.

Grunden för realpolitiken är synen på verkligheten som den är i nutid och inte vad den bör vara. Det realpolitiska synsättet tar avstamp i en utgångspunkt av makt och nödvändighet där fokus är säkerhetspolitik och maktförhållanden tar en stor plats. Den realpolitiska värdegrunden med innebörden av det nationella egenintresset är den utgångspunkt som analysen kommer referera till.¹² Det realpolitiska teoribildningen fokuserar på det realistiska resultatet som är överlägset ideologiska och moraliska principer.

---

⁸ Lindahl Rolf. *Svensk vapenexport till Indien & Pakistan*: Stockholm: Svenska freds & skiljedomsföreningen. 2005.

⁹ Lindahl Rolf. *Rusta för fred: morgondagens riktlinjer för vapenexport*: Stockholm: Svenska freds & skiljedomsföreningen. 2005.

¹⁰ Rekha Datta. *Beyond Realism, Human Security in India and Pakistan in the Twenty-First Century*: Lanham, Md. Lexington Books. 2008

¹¹ Esaiasson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik & Wängnerud Lena. *Metodpraktikan konsten att studera samhälle, individ och marknad*; Stockholm: Norstedts Juridik. 2012. S. 38.

¹² Goldmann Kjell. *Femton politiska begrepp* Upplaga 1, Lund: Studentlitteratur AB. 2013. S. 151.

3.1.1 Realismen

Realismen består av tre viktiga grundpelare i perspektivet av den internationella maktspelet som präglar den realistiska teorin. Polaritet, maktbalans och säkerhet. Staters relationer med varandra är inte i alla sammanhang lättsamma. En stat som har en välfungerande försvarsmakt är en tryggare stat inom realismens teori. Strävan efter en maktbalans är ett bevis på nationens styrka. Inom realismen är försäkran av den suveräna statens överlevnad ett säkerhetsställande.

Realismen präglas av en samling idéer som under en långlivad tidsperiod varit dominerande inom internationella relationer. Inom realismen är suveränitetsprincipen gällande vilket innebär att stater räknas som aktörer som realismen nästan uteslutande lägger fokus på. Inom realismen fokuserar man inte på internationella organisationer som aktörer eftersom organisationernas makt anses vara utlånad av de suveräna staterna. Realismen grundar sig således i anarki som råder i det internationella systemet. Det har betydelse eftersom realismen anser att inget system kan ha auktoritet över stater och kan ha makt över världsordningen. Den egna staten måste säkra sin egen överlevnad.¹³

3.1.2 Metod & Material

Uppsatsen har strävan att redogöra för förbindelsen mellan den svenska vapenexporten till Pakistan och det svenska utrikesdepartementets arbete för mänskliga rättigheter i Pakistan. Uppsatsen är av karaktär kvalitativ textanalys med särskilda områden av statistiska inslag baserad på redan existerande diagram. Området för textanalys hänvisar företrädesvis till två olika inriktningar man använder sig utav för att indela information. Den första kategorin innebär att besiktiga innehållet av texter utifrån givna parametrar. Den andra kategorin innebär att systematisera materialet för att få fram en röd genomlöpare tråd.¹⁴

Det primära materialet utgör propositioner, utrikesdeklarationer, regeringsdokument och lagar med större fokus på Lag 1992:1300 om krigsmaterial.

Det sekundära materialet utgör information från organisationen svenska freds, ISP samt forskning skriven av Anna Lundborg Regné *Vapenexport hur etiskt kan det bli?*

---

¹³ John Baylis, Steve Smith & Patricia Owens. *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations, Fifth Edition*. Oxford University Press: Oxford. 2011.

¹⁴ Esaiasson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik & Wängnerud Lena 2012. *Metodpraktikan konsten att studera samhälle, individ och marknad* Stockholm: Norstedts Juridik. S.210 – 211.

Uppsatsen inkluderar information som använts ifrån semistrukturerade intervjuer, vilket kategoriseras som en kvalitativ metod. Frågorna i de semistrukturerade intervjuerna är specificerade parallellt med att de gett intervjuaren frihet att besvara frågorna på ett djupgående aspekt. De tillgångar som getts vid den kvalitativa intervjun har haft relevans för studien då den frambringt djupare förståelsen för information som fodrats. Flexibiliteten och dialogen vid intervjun har varit viktig för studien, för att få förståelse för informanternas klarläggande av vapenexportens verkliga ansikte. Personen som medverkat i intervju har medgivit samtycke till publikation. Personen är anonym och bevarar sin anonymitet genom hela studien.

Ambitionen fanns att utföra ett flertal intervjuer med ansvariga beslutsfattare dock har det varit problematiskt då återkoppling inte skett. Enstaka intervjufrågningar har återkopplats där intresse för deltagande inte funnits alternativ kunskap inom ämnet vapenexport inte varit tillräcklig.

Den svenska organisationen svenska freds plattform har använts i hög utsträckning. Organisationen arbetar för mänsklig säkerhet med visionen om ett förändringsarbete och är en obunden politisk svensk fredsorganisation som grundar sitt material på lagar, myndighetsbeslut och riktlinjer. Freedom House diagram har studerats för att få att få en uppfattning om hur situationen ser ut i Pakistan gällande de mänskliga rättigheterna. Freedom House är grundat på den grundläggande övertygelsen att frihet blomstrar i demokratiska nationer där regeringar bär sitt ansvar inför sina medborgare.¹⁵

4. Bakgrundsanalys

4.1 Sveriges regering och mänskliga rättigheter i Pakistan

Pakistan är en muslimsk republik med bristfälligheter i det demokratiska systemet och har under perioder styrts av den pakistanska militären. Pakistan är en kärnvapenmakt som har problematik med korruption, militant politisk och religiös extremism. Det existerar hänvisningar till hur den pakistanska militären drar orättmätiga fördelar av islamistgrupper inom staten för kraftmätningar gentemot Indien.¹⁶ Pakistan garanterar de grundläggande politiska och medborgliga, ekonomiska och sociala rättigheterna. Ett konstaterande påvisar att

---

¹⁵ FreedomHouse u. å. <https://freedomhouse.org> hämtad 22 december 2021.

¹⁶ Sveriges riksdag, *Den svenska vapenexporten* 1993/94:U413

implementeringen av de grundläggande rättigheterna har brister samt att resurser och kapacitet i tillämpning av lagstiftning för de mänskliga rättigheternas brister.¹⁷

Mänskliga rättigheter utgör ett förhållande mellan den enskilda individen och staten. Det begränsar således statens makt över individ och skapar skyldigheter för staten där staten har skyldighet att skydda dess enskildas rättigheter undan kränkning av andra enskilda. Staten ska således också tillföra möjligheten för var enskild individ att realisera och utfodra sina rättigheter enligt konventionen. Den internationella rätten nämnd som folkrätt är en del av de mänskliga rättigheterna. De mänskliga rättigheterna är universella som resulterar i att gällande ska vara en förutsättning för alla människor, över hela världen, oavsett kultur, religion, situation eller land. Om en kränkning sker av de mänskliga rättigheterna är det i första hand den enskilda statens angelägenhet att upprättelse sker, dock är de också en internationell angelägenhet vilket resulterar i att legitimitet existerar gällande att andra stater kan påverka en situation där mänskliga rättigheter kränks.¹⁸

Enligt en rapport sammanställd på UD:s bedömning så ger Pakistans konstitution garantier för att de grundläggande politiska och medborgliga, ekonomiska och sociala rättigheterna skall gälla men enligt UD:s rapport brister implementeringen. Statliga och icke-statliga aktörer kränker och begår övergrepp av mänskliga rättigheter. Institutioner och lagstiftning till skydd för mänskliga rättigheter existerar dock brister kapaciteten och resurserna inom landet. Man har således kunnat konstatera att kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter åsidosätts fastän ny lagstiftning gällande sexuella övergrepp och våld mot kvinnor tillkommit.¹⁹

Konstaterandet görs i rapporten att respekten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr har förbättrats. Emellertid existerar det fortfarande omfattande övergrepp utan ansvarsutkrävande i samband med både militära och insatser av säkerhetsstyrkor. Tortyr är även således förbjudet men inte definierat i ett tillräckligt starkt sammanhang att det enligt lag är straffbelagt.²⁰ UD:s rapport hänvisar till Justice Project Pakistan som beskriver hur många oskyldiga människor i Pakistan döms till brott de inte begått eftersom framtvingande sker i förhörprocesser i form av systematiska och straffria tortyr tekniker.²¹ I Konventionen gällande medborgliga och politiska rättigheter existerar en rad rättigheter, exempelvis förbud mot

---

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Regeringskansliet, *Vad är mänskliga rättigheter?* 2018.

¹⁹ Regeringskansliet, Utrikesdepartementet, *Pakistan – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december.* 2018. S.1.

²⁰ Ibid. S.1.

²¹ Ibid. S.10.

slaveri, förbud mot tortyr och rätt till liv.²² Gällande rätten till liv i Pakistan, kränks rätten kontinuerligt genom människohandel i former av prostitution och påtvingat arbete, 3 miljoner människor beräknas leva under modernt slaveri.²³

Bristen på sjukvård, rent vatten och skola är hög på grund av att fattigdomen på landsbygden är omfattande. Kvinnor är de som påverkas i bredast utsträckning av fattigdomen i synnerhet gällande påtvingat arbete och barnarbete. 23 miljoner barn har inte förutsättning till en skolgång trots att skolgång enligt konstitutionen är obligatorisk mellan 5–16 års ålder²⁴ och cirka hälften av alla barn i Pakistan är hämmade i växten orsakat av näringsbrist.²⁵ Den siffran är den näst högsta i världen.²⁶

UD:s rapport hänvisar till Unicef gällande barns rättigheter, där Unicef har delgett att 40 procent av befolkningen i Pakistan är under 18 år samt att rättigheterna gällande barn är oerhört försummade. Även här gällande barns rättigheter har ny lagstiftning stiftat men både ramverk för tillämpning och resurser är otillräckliga. Konstaterandet har således gjort att barn far illa i en rad olika fall som våld, kidnappning, sexuellt utnyttjande och barnäktenskap med en statistik årligen av tusentals barn.²⁷ Barn drabbas även i relation till brott och straff, straffbarhetsåldern i Pakistan är 10 år och 18 år för dödsstraff. Tusentals barn lever med sina mödrar i fängelse och rapporten påvisar att det förekommer många fall av barn som drabbas av sjukdomar på grund av dåliga levnadsstandarder.²⁸

Under 2018 bidrog Sverige med 34 miljoner kronor i humanitärt bistånd till Pakistan. Biståndet vidarefördes från Sverige till Pakistan främst via FN:s kontor för humanitära bistånd (OCHA). Sverige bidrar således med subvention via ett flertal FN-organ som är operativa i Pakistan däribland UN Women, Unicef, UNHCR och UNDP. EU har ett etablerat utvecklingsamarbete i Pakistan med ett biståndsgivande för mer än 600 miljoner euro samt ett humanitärt stöd förlagt mellan 2014–2021. Pakistan omfattas såväl av kontinuerliga granskningar av mänskliga rättigheter samt EU:s system för handelslättnader GSP+.²⁹

---

²² Regeringskansliet, *Medborgliga och politiska rättigheter*. 2018.

²³ Regeringskansliet, Utrikesdepartementet, *Pakistan – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2018*. S.8.

²⁴ *Ibid* S.14.

²⁵ *Ibid*. S.2.

²⁶ *Ibid*. S.13.

²⁷ *Ibid*. S.17.

²⁸ *Ibid*. S.18.

²⁹ *Ibid*. S.20.

Enligt UD:s rapport har Pakistan ratificerat konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter 2010, konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter 2008. Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering år 1966, konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning år 2010, konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor år 1066. Konventionen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning år 2011, konventionen om barns rättigheter 1990 samt det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2016. 1951 Konventionen angående flyktingars rättsliga ställning har Pakistan även ratificerats.³⁰

Den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingande försvinnande har Pakistan inte ratificerat.³¹

4.2 Pakistan och de mänskliga rättigheterna

Enligt organisationen Freedom House som är en obunden organisation med målsättning att vara ett oberoende politiskt forskningsinstitut, har gjort en ranking av demokratiska styrelseskicket i olika länder har kategoriserat demokratiska länder inom kategorierna ”ofria” och ”delvis ofria”. Pakistan räknades år 2020 in som ett icke demokratiskt baserat på att landet har en tveksam demokratisk status och att de mänskliga rättigheterna kontinuerligt kränks.³² Baserat på Freedom House ranking anses Pakistan vara ”delvis ofria” inom området politiska och medborgliga rättigheter. Inom området internetfrihet anses Pakistan vara ”ofria”

Country	Total Score and Status	Political Rights	Civil Liberties
Pakistan	37 Partly Free	15	22
Pakistani Kashmir*	28 Not Free	9	19

Freedom House betygsätter människors tillgång till politiska rättigheter och medborgerliga friheter i 210 länder och territorier genom sin årliga Freedom in the World-rapport. Individuella friheter – allt från rösträtt till

³⁰ Ibid. S. 21 – 22.

³¹ Ibid. S. 22.

³² Svenska freds, Snabb fakta om vapenexport. 2021.

yttrandefrihet och likhet inför lagen – kan påverkas av statliga eller icke-statliga aktörer. Klicka på ett landsnamn nedan för att komma åt hela landets berättelserapport.³³

Country 	Total Score and Status	Obstacles to Access	Limits on Content	Violations of User Rights
Pakistan	25 Not Free	5	13	7

Freedom House bedömer nivån på internetfrihet.³⁴

I Pakistan sker övergrepp och kränkningar av mänskliga rättigheter som utförs av statlig och icke-statliga aktörer. Godtyckligt frihetsberövande av människor, tortyr och avrättningar sker kontinuerligt. Religiösa minoriteter och kvinnor är de grupper i Pakistan som lider till störst omfattande av diskriminering.³⁵

Enligt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 är rättigheterna universella och odelbara. Förklaringen innebär att den ska gälla alla individer utan några undantag.³⁶

Amnesty International har publicerat en rapport över en sammanställning för år 2019 där Amnesty framför att Pakistan har misslyckats på en rad olika sätt i perspektivet av upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna. Myndigheterna i Pakistan har trappat upp tillslagen mot rätten till yttrandefrihet. Påtvingade försvinnanden är alltigenom märkbara dock är det ingen som hålls ansvarig för dem. Den Pakistanska regeringen har i sin tur misslyckats i upprätthållandet av åtagandet att lagstifta mot påtvingade försvinnanden och tortyr.³⁷

Minoriteter åtalas fortsättningsvis under hädelaselagar och angrips av icke-statliga aktörer. Luftföreningarna är så pass farliga att utgöra risker för människors rätt till liv, hälsa och barns

³³ FreedomHouse, *Countries and Territories*. U. å. <https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores> hämtad 1 December 2021.

³⁴ FreedomHouse, *Countries* U. å. Freedom House, *Countries* <https://freedomhouse.org/countries/freedom-net/scores> hämtad 1 December 2021.

³⁵ Amnesty International, *Human rights in Asia-Pacific: Review of 2019*. 2020.

³⁶ FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna.

³⁷ Amnesty International, *Human rights in Asia-Pacific: Review of 2019*. 2020.

rätt till utbildning. Det Pakistanska parlamentet har blockerat försök till att begränsa barnäktenskap.³⁸

Militären har under 2019 skärp sina kontroller över ekonomi, den nationella säkerheten och utrikespolitiken vilket resulterat i minskade möjligheter för det civila samhället i Pakistan att försvara och främja de mänskliga rättigheterna. Flertal människor har fängslats med politiskt motiverade anklagelser för att försökt försvara rättigheter. De ofrivilliga människor som försvunnit har varit studenter, journalister, människorättsförsvarare och politiska aktivister. I Khyber Pakhtunkhwa har säkerhetsmyndigheten befogenheten för maktmissbruk som innebär befogenheter till att kvarhålla arresterade utan rättegång eller åtala människor på lösa grunder. Den Pakistanska regeringen har vid flertal tillfällen inskränkt mediefriheten och journalister har behövt vara mottagare av trakasserier och censur.³⁹

Våld gentemot kvinnor och flickor är ett stort problem i Pakistan och inom det området inkluderar man bortförandet av det kvinnliga könet, fysisk misshandel, våldtäkt och mord. Transpersoner är i hög grad utsatta för mord av närstående familjemedlemmar. Man har kunnat konstatera via rapporter angående sexuella övergrepp och våld mot barn är brett utbrett. Pakistans mänskliga rättighets minister arbetar kontinuerligt för förebyggandet av sexuella övergrepp mot barn.⁴⁰

Hädelselagar har använts fortsatt för att ha möjligheten att förfölja människor och ett möjliggörande för kränkning av de mänskliga rättigheterna. Beväpnade grupper utför attacker mot religiösa samfund och organisationer. Ett utbrett hat existerar mot religiösa minoriteter.⁴¹

I Pakistan har både journalister och aktivister utgjort en måltavla för drakoniska lagar som inskränker på yttrandefriheten och som straffar den som uttrycker kritik på nätet.⁴²

Dödsdomar har fastställts genom dom i Pakistan där rättegångarna inte uppnått de internationella kraven för rättvisa rättegångar. 2020 rapporterade Pakistan för första gången på många år att avrättningar under 2020 var noll.⁴³

I Pakistan är det framförallt flickor som drabbas av utebliven skolgång och Sida har publicerat en artikel om hur de aktivt arbetar för att möjligheten till utbildning ska vara en möjlighet.

---

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

⁴² Amnesty International, *Amnestys årsrapport 2019 – Fokus på asien*. 2020.

⁴³ Amnesty International, *Human rights in Asia-Pacific: Review of 2019*. 2020.

Skolgång för barn generellt i utvecklingsländer genererar inte bara till utbildning utan även få tillgång till näringsrik mat, känslan av säkerhet samt att viktig information tilldelas till barnet. Den svenska biståndsenheten Sida är en stor biståndsgivare till bland annat Global Partnership for Education's GP, som säkrar barns säkerhet genom utbildning och rätten till skolgång för att minimera riskerna för barnäktenskap samt sexuella övergrepp.⁴⁴

4.3 Kriterier för den svenska vapenexporten

Den svenska regeringen har riktlinjer för krigsmaterielexporten och enligt Lag (1992:1300) om krigsmaterial som reglerar riktlinjerna, så bör en export av krigsmaterial medges:

- Endast om det existerar säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för exporten och inte strider gentemot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt.

Den svenska regeringen har på liknande sätt riktlinjer och kriterier gällande icke godkännande av krigsmaterielexport.

- Export till land som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat ska nekas export.
- Stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt ska nekas export.
- Stat som har inre väpnade oroligheter, eller till
- Stat där förekommande allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter ska nekas export.⁴⁵

Hinder utgörs likaså när brister i den demokratiska statusen i köparlandet existerar.⁴⁶

Erkännandet av mänskliga rättigheterna och den mottagande statens demokratiska status belöper sig till centrala villkor vid en tillståndsprövning av export.

---

⁴⁴ Sida, *Sida omfördelar utbildningsstöd för att fattiga länder inte ska missa skolgång*. 2020. <https://www.sida.se/om-sida/presskontakter/pressmeddelande-och-pressinbjudningar/sida-omfordelar-utbildningsstod-for-att-barn-i-fattiga-lander-inte-ska-missa-skolgang> hämtad 20 november 2021.

⁴⁵ Svenska Freds, *frågor och svar om vapenexporten*. 2021. <https://www.svenskafreds.se/vad-vi-gor/vapenexport/faq-vapenexport/> hämtad 15 november 2021.

⁴⁶ Ibid.

Krigsmateriallagen, Lag (1992:1300) genererar förbud mot tillverkning, tillhandahållande och utförelse av krigsmaterial samt för lämnande av tekniskt bistånd till någon utanför landet. Export får endast ske vid tillstånd. Enligt krigsmateriellagen får endast tillstånd erfordras vid säkerhets- eller försvarspolitiska skäl, samt att det inte strider gentemot den svenska utrikespolitiken.⁴⁷ Följande bestämmelser utgör den grundläggande förutsättningen för en tillståndsprövning med beskrivande syfteprövningen ska ha. Förevarande bestämmelse introducerades i den svenska krigsmateriellagen år 1996 i samband med att ISP etablerades.⁴⁸

Vägledning för prövning av tillstånd för export existerar i riktlinjerna för krigsmaterialexport och annan utlandssamverkan i krigsmateriallagens förarbeten. Riktlinjerna i sig fullgör de grundregler som den svenska regeringen utfärdat i praxis och skall vara bistående vid en tillståndsprövning. Tillståndsprövningen skall också finna hänsyn vid kriterier i EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport samt FN:s vapenhandelsföredrag som ålagt sig till.⁴⁹

När tillståndsprövning utförs är part skyldig att se till existerande riktlinjer och ta hänsyn till distinktionen mellan villkorliga och ovillkorliga hinder.⁵⁰

Ovillkorliga hinder förbjuder export oavsett om exporten möjligen är erforderlig med utgångspunkten av säkerhets- eller försvarspolitiska skäl. Ovillkorliga utrikespolitiska hinder enligt riktlinjer följer att ovillkorliga hinder föreligger med fokus på att tillstånd inte får beviljas, för strider mot internationella överenskommelser som Sverige i sin tur är ratificerat. Skulle Sverige godkänna export gentemot en stat med ett föreliggande ovillkorligt hinder skulle det leda till brutna avtal mot FN:s säkerhetsråd och i sin tur leda till strida gentemot folkrättsliga regler.⁵¹

Villkorligt utrikespolitiskt hinder föreligger om det förekommer vittgående och grova kränkningar av mänskliga rättigheter i den mottagande staten. Kränkningar av mänskliga rättigheter betraktas vara om den mottagande staten har inre väpnade oroligheter, befinner sig i väpnade konflikter med annan stat eller om risk förefinns. När ett villkorligt hinder fastställs via riktlinjer bör inte tillstånd beviljas men däremot existerar inget villkor på att man inte får

---

⁴⁷ Lag (1992:1300).

⁴⁸ Svenska Freds, *frågor och svar om vapenexporten*. 2021.

⁴⁹ SOU 2015:72 Skärpt exportkontroll av krigsmateriel DEL 1. *Slutbetänkande av Krigsmaterielexportöversynkommittén, KEX Stockholm 2015*.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

bevilja tillståndet. I ett vapenexportärende där ovillkorliga hinder föreligger ska en totalbedömning göras där alla aspekter för det enskilda ärendet ska bejakas.⁵²

Enligt krismateriellagen ska riktlinjerna vara grundpelare där faktorerna som ser till export ska vägas gentemot de faktorer som talar emot. Att denna eventualitet existerar medför att tillstånd kan beviljas i ett ärendet ävenledes om villkorliga hinder är tunga. Riktlinjerna utgör en åtskillnad mellan två stycken existerande krigsmaterielkategorier; krigsmaterial för strid samt övrig krigsmateriel. ÖK innebär icke-förstörelse bringande produkter. I en eventuell tillståndsprovning görs en skiljaktighet mellan ÖK och KS.⁵³

4.4 Europeiska unionens bestämmelser av vapenexport

Exportpolitiken inom EU är till stor del samordnad. 1998 antogs EU:s uppförandekod för vapenexport med kriterier för export av krigsmaterial att vid de nationella provningarna av ansökningar gällande export.⁵⁴

EU har en gemensam ståndpunkt som antogs 2008 med innehåll av kriterier hur och vart ett beslut ska beaktas innan beslut tas angående tillåtandet av ett enskilt ärende för vapenexport till ett land. I ståndpunkten ska hänsyn tas till hur situationen i mottagarlandet är, situationen i mottagarlandets region ska beaktas samt avsändarlandets och mottagarlandets internationella åtagande. Hänsyn skall tas till hur mottagarlandets situation ser ut i förhållandet till aspekten för de mänskliga rättigheterna samt den internationella humanitära rätten. Existerar det tvivel om rådande spänningar alternativt väpnad konflikt ska det tas till hänsyn.⁵⁵

Hänsyn för situation i enskild region ska betraktas för mottagande av vapenleverans. En aspekt för väger tungt är stabilitet i regionala området och att inga risker existerar för att mottagande av vapen skulle möjliggöra eventuell regional konflikt.⁵⁶

---

⁵² Ibid.

⁵³ SOU 2015:72 Skärpt exportkontroll av krigsmateriel DEL 1. *Slutbetänkande av Krigsmaterielexportöversynkommittén, KEX Stockholm 2015.*

⁵⁴ Lundborg Regnér Anna. *Vapenexport hur etiskt kan det bli?* 2021. S.15 – 18.

⁵⁵ Ibid. S.18 – 20.

⁵⁶ Ibid. S.21 - 23

Gällande internationella åtaganden av export och mottagarlandet måste man beakta relationer där vapenembargon måste respekteras, den nationella säkerheten för medlemsstater måste säkerställas samt mottagarlandets uppträdande i det nationella samfundet.⁵⁷

Sammanfattning av kriterier för EU:s gemensamma ståndpunkt;

- Respekt för medlemsstaternas internationella förpliktelser och åtaganden, särskilt de sanktioner som har antagits av FN:s säkerhetsråd eller av Europeiska unionen, avtal om icke-spridning och andra ämnen samt andra internationella förpliktelser.
- Respekten för de mänskliga rättigheterna i det slutgiltiga bestämmelselandet samt det landets respekt för internationell humanitär rätt.
- Den interna situationen i det slutliga bestämmelselandet som en följd av existerande spänningar och väpnade konflikter.
- Bevarande av regional fred, säkerhet och stabilitet.
- Den nationella säkerheten för medlemsstaterna och de territorier i fråga om vilka en medlemsstat är ansvarig för de yttre förbindelserna, samt för vänligt sinnade och allierade länder.
- Köparlandets uppträdande gentemot det internationella samfundet, i synnerhet i fråga om dess inställning till terrorism, arten av dess allianser och dess respekt för internationell rätt.
- Om det föreligger risk för att den militära tekniken eller krigsmaterielen kommer att avledas till annat ändamål inom köparlandet eller återexporteras till oönskade villkor.
- Den exporterade militära teknikens eller materielens förenlighet med mottagarlandets tekniska och ekonomiska förfrågan, med beaktande av det önskvärda i att stater får sina legitima behov på säkerhets- och försvarsområdet tillgodosedda med minsta möjliga användning av mänskliga och ekonomiska resurser till krigsmateriel.⁵⁸

---

⁵⁷ Ds 2013:74, *Sveriges tillträde till vapenhandelsfördraget Arms Trade Treaty (ATT)*. 2020.

⁵⁸ Lundborg Regnér Anna. *Vapenexport hur etiskt kan det bli?* 2021. S.16.

EU:s regelverk sammanförda i kriterierna är gemensam nämnare för vapenexporten för nationerna med ett fokus på export till stater utanför EU. När export planeras att ske behöver den exporterande staten ta hänsyn till kriterierna för krigsmaterial när ett beslut handläggs.

Beaktning måste dock tas till att den gemensamma ståndpunkten inte är EU:s lagstiftning utan varje enskilt medlemsland har befogenheter att tolka i den nationella lagstiftningen.⁵⁹

4.5 Vapenhandelsfördraget

Vapenhandelsfördraget antogs av FN:s generalförsamling 2013 och i slutet av 2013 undertecknade Sverige fördraget. Vapenhandelsfördraget innefattar föreskrifter gällande handel och överföring av vapen. Idag har vapenhandelsfördraget undertecknats och ratificerats av 110 stater världen över och 31 stater har endast undertecknat avtalet. Fördragets syfte är att introducera normer på internationell nivå över området av exportkontroll och därtill även effektivisera kontrollen över handeln på internationellt plan. Den etablerade förpliktelsen är att vidmakthålla det nationella systemet för tillsyn av den internationella handeln med vapen samt att ta hänsyn till vid en nationell bedömning av export faktorer som brott mot den internationella humanitära rätten, konfliktrisker, terrorism, kränkning av de mänskliga rättigheterna och könsbetingat våld.⁶⁰ Vapenfördraget är det första bindande internationella dokument. Kriterier för länder som exporterar som även anslutit sig till fördraget måste ta i hänsyn när de beslutar om export ska ha i åtanke när exporten godkänns att risker existerar gällande att produkterna som exporteras kan användas i sammanhang där våldsbrott mot kvinnor och barn kan förekomma samt ”könsbaserat våld”. Samt att produkter kan underlätta till våld och krigsföring.⁶¹

Frånräknat vapenhandelsfördraget grundförpliktelser så innehåller fördraget dessutom ansvar om samarbete och informationsbyte mellan statsparter inom området av rapportering, statistikinsamling, tvistlösning samt internationellt implementerings bistånd. Huvudsakligen har två effekter eftersträvat med detta fördrag. Den första målsättningen var att säkerställa att den lagliga och reglerade internationella handeln bedrivs under ansvarsfulla former genom formulering av starka gemensamma normer för den nationella kontrollen. I fokus för denna målsättning står de producerande och exporterande staterna. Fastställandet av internationella normer på detta område ger en helt ny möjlighet att i mellanstatlig dialog påtala sådan export

---

⁵⁹ Ibid. S. 16 – 17.

⁶⁰ Ds 2013:74, *Sveriges tillträde till vapenhandelsfördraget Arms Trade Treaty (ATT) 2020*.

⁶¹ Lundborg Regnér Anna. *Vapenexport hur etiskt kan det bli?* 2021. S.13

som visserligen är legal, dvs. kontrollerad, men som bedöms oansvarig med hänsyn till faktiska eller befarade konsekvenser. Ammunition/stridsdelar samt reservdelar och komponenter hålls utanför produktförteckningen, men medtas däremot som separata element i föredraget. Och föredragets tillämpningsområde angående vilka typer av transaktioner som föredraget reglerar är begreppet internationell handel ett samlingsbegrepp och i sitt syfte avser gälla import, export, omlastning, förmedling och transitering.⁶²

4.6 Tillståndsbedömning av export

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är den svenska statliga förvaltningsmyndighet och enrådig, arbetar med kontroll och tillsyn av försvarsmaterial. ISP granskar och beslutar varje enskilda exportaffär om export ska genomföras med hänsyn till det svenska säkerhetsförsvars eller utrikespolitiska intressen räknas in. Generaldirektören på ISP är den ytterst ansvariga för samtliga beslut. Granskningen anses vara en tillståndsbedömning.⁶³

I en tillståndsbedömning existerar grundförutsättningar i form av aspekter som är riktlinjer framarbetade under en längre tid av praxis.

Svensk lagstiftning	Lag (1992:1300) om krigsmateriel Förordning (1992:1303) om krigsmateriel Bilaga till förordningen (inklusive krigsmaterielförteckningen)
Internationell lagstiftning	GUSP (2008/944) EU:s gemensamma säkerhets- och utrikespolitik ATT (Arms Trade Treaty) FN:s vapenhandelsfördrag
Riktlinjer	Giltiga mottagare: stat, statlig myndighet eller av stat berättigad mottagare Slutanvändarintyg behövs generellt alltid Tidigare fall av avledning kan diskvalificera en mottagare
Villkorliga hinder	Demokratisk status i mottagarlandet Allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter Väpnad konflikt eller inre väpnade oroligheter Risk för avledning
Ovillkorliga hinder	Rättvis och hållbar global utveckling Internationella bindande avtal Internationella beslut (om sanktioner eller embargon)

⁶⁴

Under tidigare skeden, före 1996 var det den svenska regeringen som hade ansvaret beträffande prövandet av alla ärenden som berörde tillstånd för export. 1996 och senare beprövas i princip

⁶² Ds 2013:74, *Sveriges tillträde till vapenhandelsfördraget Arms Trade Treaty (ATT)* 2020.

⁶³ Försvarsexport, *Inspektionen för strategiska produkter (ISP)* 2021.

<https://forsvarsexport.se/aktorer/inspektionen-for-strategiska-produkter-isp/> hämtad 22 december 2021.

⁶⁴ Försvarsexport. *Hur tas beslut kring exporttillstånd?* 2021.

<https://forsvarsexport.se/exportkontroll/hur-tas-besluten-kring-exporttillstand/> hämtad 22 december 2021.

samtliga ärenden av förvaltningsmyndigheten ISP. Även om det är generaldirektören som har det yttersta ansvaret för beslutsfattandet på myndigheten så har regeringen kvar ett kriterium där de fortfarande besitter möjligheten att bepröva prejudicerade ärenden. Ett prejudicerat ärende innebär att det inte är bindande på det sätt som den stiftande lagen där det inte existerar full konsensus. Regeringen behandlar således särskilda ärenden med betydande relevans för att därmed ha möjlighet att reglera praxisutvecklingen med anpassning för säkerhets-, försvar - och utrikespolitiska kriterium.⁶⁵

EKR (Export kontrollrådet), ett parlamentariskt organ för rådgivande av exportkontrollfrågor, har vana att stötta ISP i exportfrågor. EKR omfattas av ett råd med ledarmöten som representerar samtliga politiska partier som är representerade i den svenska riksdagen. Det sittande rådet utnämns av den svenska regeringen. Det vitala angående rekommendationerna som ges av EKR är att de endast är en bedömning av hur ett ärende ska behandlas alternativt lösas och inte bindande för ISP. För ISP är EKR:s totalbedömningar viktiga och i många fall kan ISP tillstöta komplexa situationer där bedömningar kan vara problematiska att bedöma och då kan EKR bedömningar för tillstyrkanden och avstyrkanden vara till hjälp.

ISP har kapaciteten att göra avstyrkanden när det slagit fast vid beslut gällande en totalbedömning av planerad export och omständigheterna av exporten anses vara olämpliga i enskilda fallet. Kriterier för avstyrkanden kan vara,⁶⁶

- Situationen i det tilltänkta mottagarlandet för de mänskliga rättigheterna är bristfällig, utan att den nått upp till riktlinjernas krav på "omfattande och grova kränkningar" av de mänskliga rättigheterna. I det fallet kan riktlinjerna uttalande vara att "respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd ska beviljas" beaktas.
- Situationen i det tilltänkta mottagarlandet för de mänskliga rättigheterna är allvarliga, utan att den når upp till riktlinjernas krav på "omfattande och grova kränkningar" av de mänskliga rättigheterna.
- Det tilltänkta mottagarlandet har en relativt icke-demokratiskt men situationen i landet är inte sådan att den nått upp till riktlinjernas krav på "omfattande och

---

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ SOU 2015:72 Skärpt exportkontroll av krigsmateriel DEL 1. *Slutbetänkande av Krigsmaterielexportöversynkommittén, KEX Stockholm 2015.*

grova kränkningar" av de mänskliga rättigheterna. I detta avseende kan riktlinjernas uttalande vara "respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd ska beviljas" beaktas.⁶⁷

Ovanstående kategorier är illustrationer för vad ISP:s uppfattning i en totalbedömning är de grundläggande politiska kategorierna i en bedömning som tas hänsyn till vid en tillståndsprövning. Olika faktorer kan beaktas och vägas gentemot varandra utan att villkorliga hinder eller kriterier är uppfyllda i enstaka fall.⁶⁸

All tillståndsbedömning och följaktig enligt lagen (1992:1300) angående krigsmaterial (KML) utgår ifrån 1 § andra stycket som föreskriver att endast tillstånd enligt svensk lag får lämnas om det existerar säkerhets- eller försvarspolitiska skäl och inte strider mot Sveriges utrikespolitik.

Det är på enklast sätt fördelaktigt att indela praxisutvecklingen i ISP:s bedömning i fem stycken olika kategorier. Kategorier som är nära integrerade med varandra Dessa kategorier utgör;

- Riktlinjer
- Utveckling av Sveriges säkerhets- och försvarspolitik,
- Allmän omvärldsförändring och Sveriges utrikespolitik i förhållande till denna,
- Förändring av handläggningen av krigsmaterielärenden hos ISP, och
- Helhetsbedömningen vad gäller tillståndsprövning gentemot regioner eller länder.⁶⁹

Delen berörande riktlinjerna är den första delen av praxisutvecklingen som innebär kriterier och principer. Ändamålet med kriterierna och principerna är att de ska fullgöra tillsammans principer som ska vara ett hjälpmedel vid tillståndsbedömning och i sin tur ska ske enligt 1 § andra stycket lagen om krigsmateriel. Dessa principer utgör praxis dock är de inte statiska utan är förändringsbara genom utveckling av praxis. Riktlinjerna är partikulära men ska bedömas individuellt. Riktlinjerna i sig är även individuella.

---

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

Således existerar det likaså ett antal kriterier som vägs in i en totalbedömning.

Kriterierna nedan är exempel som kan väga in i en tillståndsbedömning, enskilt eller i kombination med varandra. Totalbedömningen är den grundläggande bedömningen på ett politiskt plan vid en tillståndsbedömning.⁷⁰

- Situationen i det tilltänkta mottagarlandet för de mänskliga rättigheterna är bristfällig, utan att den når upp till riktlinjernas krav på "omfattande och grova kränkningar" av de mänskliga rättigheterna. Kriterierna 2a) och 2b) i den gemensamma ståndpunkten anses inte heller vara uppfyllda i det enskilda fallet. Här kan i stället riktlinjernas uttalande att "respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd ska beviljas" beaktas.
- Situationen i det tilltänkta mottagarlandet för de mänskliga rättigheterna är allvarlig, utan att den når upp till riktlinjernas krav på "omfattande och grova kränkningar" av de mänskliga rättigheterna. Kriterier 2a) och 2b) i den gemensamma ståndpunkten anses inte heller vara uppfyllda i det enskilda fallet. När det gäller kriterium 2 b) har de allvarliga kränkningarna inte konstaterats av något av de organ som anges i kriteriet, varför kriteriet i den enskilda fallet inte är uppfyllt. Här kan istället riktlinjerna uttalande att "respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd ska beviljas" beaktas,
- Det tilltänkta mottagarlandet har ett relativt totalitärt styre men situationen i landet är inte sådant att den når upp till riktlinjernas krav på "omfattande och grova kränkningar" av de mänskliga rättigheterna. Kriterierna 2 a) och 2 b) i den gemensamma ståndpunkten anses inte heller vara uppfyllda i det enskilda fallet. Här kan istället riktlinjernas uttalande att "respekt för mänskliga rättigheterna är ett centralt villkor för att tillstånd ska beviljas" beaktas.
- Den materiel som är aktuell att exportera vid en enskild tillståndsbedömning till ett tilltänkt mottagarland är av sådant slag att den möjligen i undantagsfall kan användas för att kränka mänskliga rättigheter men kriterierna i 2 a) och 2 b) i den gemensamma ståndpunkten anses inte vara uppfyllda i det enskilda fallet.⁷¹

---

⁷⁰ Regeringen UD 2012:01. Utredning om översyn av exportkontrollen av krigsmateriel. ISP Inspektionen för strategiska produkter *Redovisning av praxisutvecklingen avseende ISP:s tillståndsprovning av ärenden rörande utförelse av krigsmateriel*. 2014.

⁷¹ Ibid.

För att få en godare förståelse av vad dessa kriterier innebär listas dem nedan;

- "Kriterium 1: En ansökan om exportlicens ska avslås om bifall skulle stå i strid med bl.a. a) medlemsstaternas internationella förpliktelser och deras åtaganden att upprätthålla vapenembargon som beslutats av Förenta nationerna, Europeiska unionen samt Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, b) medlemsstaternas internationella förpliktelser enligt föredraget om icke-spridning av kärnvapen, konventionen om biologiska vapen och toxinvapen samt konventionen om kemiska vapen, c) medlemsstaternas åtagande att inte exportera truppminor (antipersonella minor) oavsett typ, d) medlemsstaterna åtaganden inom ramen för Australiengruppen, kontrollsysteem förmissilteknik, Zanggerkommittén, gruppen av länder som länder som levererar kärnmaterial, Wassenaararrangemanget och Haag-uppförandekoden mot spridning av ballistiska missiler.
- Kriterium 2 a): Efter att ha bedömt mottagarlandets inställning till relevanta principer i internationella instrument som rör de mänskliga rättigheterna, ska medlemsstaterna inta följande hållning: a) De ska inte utföra exportlicens om det föreligger uppenbar risk för den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan komma att användas för internt förtryck.
- Kriterium 2 b) Efter att ha bedömt mottagarlandets inställning till relevanta principer i internationella instrument som rör internationell humanitär rätt, ska medlemsstaterna b) inte utföra exportlicens om det föreligger uppenbar risk att den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan komma att användas vid kränkning av internationell humanitär rätt."⁷²

Kriterierna 2b) står således för ett antagande som innebär en gemensam ståndpunkt för villkorligt hinder.⁷³

Kriterierna i artikel 2 ska läsas tillsammans med artikel 1 i den gemensamma ståndpunkten.

---

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

Vid en bedömning kan olika faktorer fästas avseende vid varandra eller bedömas enskilt och det är där de politiska faktorerna spelar in. I bedömningen vägs faktorerna mot varandra i perspektivet av villkorliga hinder och om dessa hinder är uppfyllda i den enskilda fallet och bedömning. Är villkorliga hinder inte uppfyllda så tjänar EKR en viktig roll i fallet.

När EKR gör avstyrkanden på förfrågningar angående vapenexport så vilar det beslutet på att villkorliga hinder alternativt kriterier inte är uppnådda. Avstyrkanden har i sin tur utträttats med hänsyn till totalbedömning och bakgrund.⁷⁴

Som ovan tidigare i detta avsnitt presenterats så vägs riktlinjer in en helhetsbedömning och sedan 1993 existerar fyra fall av riktlinjer som regeringen och ISP i tillämpningen i avseende vid tillståndsprövning förtydligat. Riktlinjerna har förtydligats genom en praxisutveckling.

Enligt den offentliga utredningen KRUT, SOU 2005:9, existerar en ambition för att tredjelandsexportfrågor ska hanteras vid ingåendet vid eventuellt samarbete.⁷⁵

KRUT hänvisar att det grundläggande i en bedömning ur perspektivet "de svenska intresset av samarbetet" kan mätas med om det eventuellt förefinnes svenska försvars- och säkerhetspolitiska skäl till export. Förefinnes svenska försvars- och säkerhetspolitiska skäl till export behöver man näst på tur se till "kraven på en ansvarsfull exportkontroll" som kan mätas med hur utrikespolitiska bedömningen av mottagarlandet, i detta fall Pakistan och om villkorliga eller ovillkorliga hinder kan påstås uppfyllda.⁷⁶

Vid ett beslut alternativt avvägande så utgår man vid varje tillfälle utifrån 1 § andra stycket i lagen (1992:1300) om krigsmaterial. Det första ledet andra stycket enligt 1§ i lagen om krigsmaterial, är ett ofrånkomligt krav på att det måste vara uppfyllt vid tillståndsprövning för att det ska existera potentiell möjlighet för säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för att bevilja ett tillstånd av export. Existerar inte skäl, krävs inte beaktning av eventuella motsättningar gentemot Sveriges utrikespolitik i ärendet för export. Det resulterar i att rekommendation utförs att anhållandet bör avslås som ett resultat av att det inte existerar skäl för säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för beviljandet av tillstånd.⁷⁷

---

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid.

Totalbedömningen medför innebörden att de utrikespolitiska skäl som talar emot en export, med existerande villkorliga hinder kan vägas mot säkerhets- och försvarspolitiska skäl som talar för export.⁷⁸

5. Analys

Baserat på det valda materialet som presenteras i bakgrundsanalysen med avstamp från en realpolitisk teori ska en analys presenteras.

Sveriges vapenexport till Pakistan kontra ett gediget arbete för mänskliga rättigheter är en fascinerande kollaboration. Praxisutvecklingen av vapenexporten består av kriterier och principer som inalles utgör riktlinjer för bedömning. Intentionen med riktlinjerna är att de ska utgöra principer som ska bistå vid prövning av tillstånd som görs enligt 1 § andra stycket i lagen om krigsmaterial. Riktlinjerna är inte statiska och kan förändras genom en utveckling av praxis. Utvecklandet sker av regeringen i det regeringsförslag som inrättade ISP.⁷⁹

2018 tillkom en krigsmateriellag och trädde i kraft. Lagen skulle innefatta en försvårad export till länder med en tveksam demokratisk status eller där de mänskliga rättigheterna kränks.⁸⁰ Tidigare har generella uttalanden gällande vapen export till viss enskild stat alternativt region kritiserats av statliga utredningar och har då ansetts stå i konflikt med riktlinjernas krav. Då har man hänvisat att bedömning sker från fall till fall.⁸¹

2007 gjordes ett uttalande på ISP:s hemsida gällande Pakistan och oroligheterna som förse gick. Oroligheter som påverkade de mänskliga rättigheterna. Uttalandet hänvisade till att: "ISP följer noga händelseutvecklingen i Pakistan och tills vidare godkänns inga nya affärer, ingångna avtal honoreras och följdleveranser prövas från fall till fall."⁸² Pakistan var ett av de 10 största köparna av svenska krigsmaterial 2020.

Redan 1993 skrev Hans Göran Franck, dåvarande politiker och svensk advokat med stort arrangemang inom mänskliga rättigheter, en motion till den svenska riksdagen. Han hänvisade till att den internationella vapenhandeln hade en stor inverkan på utvecklingsfrågor inom den tredje världen. Syftet med motionen var att han ville förmedla att vapenhandeln hade en

---

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Svenska freds. *Snabb fakta om vapenexport*. 2021.

⁸¹ SOU 1988:15 S.195.

⁸² Inspektionen för strategiska produkter. *Redovisning av praxisutveckling avseende ISP:s tillståndsprövning av ärenden rörande utförelse av krigsmaterial*. 2014.

bidragande faktor i avseendet hur vapenhandeln motarbetade det demokratiska arbetet och de mänskliga rättigheterna samt de ekonomiska och sociala utvecklingen.⁸³

Sverige via UD utfärdat rekommendationer till Pakistan angående lagstifta mot våld i hemmet i alla Pakistans provinser, samt gällande slopande av straffrihet för brott mot journalister. Sverige har således framfört rekommendationer angående avskaffandet av dödsstraff. Pakistan har efter rekommendationer accepterat rekommendationerna med resultat i ett införande av moratoriet mot dödsstraff vilket är ett steg i rätt riktning mot avskaffandet. Sveriges har även upprättat en kommunikation mellan landet och Unesco som kontinuerligt utfärdar uppdateringar angående säkerheten för journalisterna.⁸⁴ EU har således frambringat olika begäran till Pakistans regering angående mänskliga rättigheter. Flertal länder värnar om rätten att individuellt avgöra vilka vapen som ska exporteras och till vilka de ska exportera till. FN stadgan har en avgörande roll i fastställandet av suveräniteten för medlemsstater. Alla stater har inte kapaciteten att producera vapen självständigt och därmed kan stadgan gestalta berättigandet för individuella staters handelsuppgörelser.⁸⁵

Beslut gällande vapenexport kan påverkas av nationella beslut som baseras på säkerhets- och utrikespolitisk eller ekonomiska intressen. Att då exportera vapen till ett land som inte uppfyller kriterier inom ett mänskliga rättigheters perspektiv kan innebära att man värnar om att främja relationen och handeln med den enskilda staten.⁸⁶ I vapenhandelsfördraget ATT är Punkt.16 särskilt intressant att titta på där det hänvisas till att ATT inte har syftet att reglera kontrollen över den "laglig handel med materielutrustning och teknik för fredlig användning". Detta innebär att vapenhandeln fortfarande kan vara legitim även fast den kränker mänskliga rättigheter.⁸⁷

I ATT Artikel 7.1 (b) görs konstaterandet att en bedömning är en nödvändighet om material "skulle kunna användas för att begå eller underlätta en allvarlig kränkning av internationell humanitär rätt". Artikel 7.1 (ii) berör "kränkning av internationell rätt om de mänskliga rättigheterna".⁸⁸ Detta innebär att om konstaterandet och beslut tagits gällande ett tillstånd som beviljats till ett land som allvarligt kränker de mänskliga rättigheterna så har den svenska staten

---

⁸³ Sveriges Riksdag, *Den svenska vapenexporten*. 1993/94:U413

⁸⁴ Regeringskansliet, *Pakistan – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2018*. S.21.

⁸⁵ Lundborg Regnér Anna, *Vapenexport hur etiskt kan det bli?* 2021. S.3

⁸⁶ Lundborg Regnér Anna, *Vapenexport hur etiskt kan det bli?* 2021. S.4

⁸⁷ Ds 2013:74, *Sveriges tillträde till vapenhandelsfördraget Arms Trade Treaty*. 2009. S.12

⁸⁸ Ibid.

gjort en totalbedömning där man vägt intressen gentemot varandra och i sin tur tagit beslut vilket innebär att försvars och säkerhetspolitiska intressen prioriterats och värdesatts högre än de mänskliga rättigheterna. Bejakar man det nya demokratikriteriet finns det både för och nackdelar, chansen för en fortsatt vapenexport har lika stor chans som att eventuellt stoppa en vapenexport. Dock existerar hinder om man är för en ett eventuellt stoppande av en vapenexport och det är att det fattas kriterium gällande eventuellt förbjudande för export till länder som är odemokratiska.⁸⁹ I aspekten av demokratikriteriet existerar det flera grundtankar när man granskar hur en demokrati skall vara utformad. Medborgare ska exempelvis besitta förutsättningarna för att kunna vara med och tycka hur landet ska styras, människor i det demokratiska samhället skall vara lika mycket värda och ha möjligheten till åtnjutandet av samma rättigheter. I en demokrati ska även förutsättningar existera att ha fri åsiktsfrihet.⁹⁰

År 1949 inledde Sverige och Pakistan diplomatiska relationer och anses idag ha goda politiska förbindelser. Under 1998–1999 kunde man konstatera en nedgång mellan parterna skett men efter återtagandet av den civila kontrollen av den pakistanska regeringen återuppbyggdes har de diplomatiska relationerna stärkts på nytt.⁹¹ Som tidigare har uppkommit i analysen är Sverige aktivt bidragande med bistånd till Pakistan i en rad olika FN-organ samt ett direkt humanitärt stöd. Däremot så drog Sverige tillbaka sitt utvecklingsarbete i Pakistan 2013.⁹² Detta belyser att Sverige värnar om de mänskliga rättigheterna.

2010 gjorde Carl Bildt ett uttalande i form av skriftlig svar på en fråga angående vilka åtgärder utrikesdepartementet tänkte vidta för att skapa trygghet för medborgare främst religiösa minoriteter som levde under hot och förföljelse i Pakistan. UD hänvisade i uttalandet till att Sverige främst agerar genom EU för att utöva inflytande på den pakistanska regeringen och stärkandet av de mänskliga rättigheterna.⁹³

Ett fastställandet har gjort att om förutsättningar ges för den svenska staten att bevilja tillstånd för vapenexport till Pakistan som allvarligt kränker de mänskliga rättigheterna så har en komplett bedömning utförts och beslut fattats med innebörden av att de politiska intressen

---

⁸⁹ Svenska freds. *Lagar och riktlinjer för svensk vapenexport*. 2018

⁹⁰ Svenska freds. *Snabb fakta om vapenexport*. 2021.

⁹¹ Regeringskansliet, *Pakistan* u. å. <https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/sveriges-diplomatiska-forbindelser/asien-och-oceanien/pakistan/> Inhämtad 20 november 2021.

⁹² Ibid.

⁹³ Sveriges riksdag. Mänskliga rättigheter i Pakistan, *svaret på skriftlig fråga 2009/10:883*. 2010.

prioriteter värdesatts högre än intressen för de mänskliga rättigheterna.⁹⁴ Det är således påvisat att handelsutbytet mellan Sverige och Pakistan har ökat på senare år.⁹⁵

Analysens resultat ur ett realpolitiskt perspektiv och teori gällande Sveriges syn på mänskliga rättigheter ger utfall i att Sverige gör ett aktivt arbete för de mänskliga rättigheterna genom både ekonomiskt bidrag och rapporter gällande Pakistans situation. Men situationen är komplex och samtidigt som Sverige talar om de mänskliga rättigheterna så visar resultat av att intressen som handel och arbetsrelationer är en faktor som har betydelse likaså diplomatiska relationer.⁹⁶ Förutfattade meningar har existerat innan studiens gång gällande hur Sverige hanterade mänskliga rättigheter i frågan gällande vapenexporten. Den förutfattade meningen har varit att exporten har varit antingen svart eller vit. Under studiens gång har uppfattningen ändrats och resultatet överensstämmer med uppgifter som personen gav vid intervju. Personen hänvisade till att exporten från Sverige är ett moment av processer, en helhetsbedömning där demokrati och mänskliga rättigheter spelar in. Mänskliga rättigheter vägs in i en bedömning för en kommande export, men det existerar även andra intressen som har betydelse i bedömning och dessa intressen kan vara faktorer som väger tyngre än mänskliga rättigheter.⁹⁷

6.5.1 Diskussionen om mänskliga rättigheter och vapenexport.

Mellan 2002 och fram till 2020 har olika personer från olika partier ställt skriftliga frågor till Sveriges utrikesminister.

Carl Bildt (M) svarade i en motion 2010 gällande vilka åtgärder utrikesdepartementet vidta för hotet gentemot minoriteter i Pakistan som levde under förföljelse med resultatet att den svenska regeringen främst agerar genom EU för ett stärkande skydd för de mänskliga rättigheterna i landet.⁹⁸ Redan 2002 svarade Anna Lindh (S) dåvarande utrikesminister gällande människorättsfrågor i Pakistan med liknande svar⁹⁹ som Carl Bildt gav 2010. Anna Lindh menade att den svenska utrikespolitiken genomsyrades av människorättsfrågor med

---

⁹⁴ Svenska freds. *Lagar och riktlinjer för svensk vapenexport*. 2018 .

⁹⁵ Regeringskansliet, *Pakistan* u. å.

⁹⁶ Person vid intervju. Utfördes 2 november 2021.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Sveriges riksdag, Mänskliga rättigheter i Pakistan, *svar på skriftlig fråga 2009/10:883*. 2010.

⁹⁹ Sveriges riksdag. Skuldslaveriet i Pakistan, *svar på fråga 2002/03:69*. 2003.

agerande genom således EU samt FN för ett gemensamt främjande av de mänskliga rättigheterna.¹⁰⁰

I Carl Bildts svar hänvisade han till att EU har en dialog gällande mänskliga rättighetsfrågor med Pakistan och 2009 antogs ett samarbete mellan EU, Pakistan och Afghanistan med ett syfte att stärka rättsstaten i Pakistan och de mänskliga rättigheterna.¹⁰¹

2018 besvarade Margot Wallström (S) en fråga ställd av Amineh Kakabaveh (V) gällande kränkningar av mänskliga rättigheter i Pakistan. Frågan löd vad den svenska enskilda staten och som medlem i EU ämnar att utföra för att påverka Pakistans krav på demokratiska och mänskliga rättigheter. Margot Wallström hänvisar att konstaterande gjorts angående kränkningar av mänskliga rättigheter men har en ambassadör som besökt ministrar och deltagit vid möten i Pakistan gällande mänskliga rättigheter. Margot hänvisar till att Sverige utgår genom EU som regelmässigt arbetar gällande frågor om mänskliga rättigheter i Pakistan.¹⁰²

2020 kom ännu en fråga från Hampus Hagman (KD) gällande Sveriges regerings aktiva arbete gentemot kränkning av mänskliga rättigheter i form av förföljelse av minoriteter i Pakistan då Amnesty International avlagt rapport gällande ökade mord antal på medlemmar för ett specifikt Pakistanskt samfund. Utrikesminister Ann Linde (S) hänvisar som tidigare till att Sverige agerar i samrörelse med EU.¹⁰³

Konstaterandet av svaren som samtliga svenska regerings representanter lämnat i svaren som ställts gällande mänskliga rättigheter och dess situation i Pakistan, är att den internationella relationen mellan Sverige och Pakistan sammanflätas till stor del med EU.

Resultatet av intervjun som utfärdats i samband med denna studie, så framkommer det att Sverige ur ett internationellt perspektiv prioriterar mänskliga rättigheter likaså existerar intressen för handel och arbetsrelationer som har en stor betydande faktor för de internationella relationerna.¹⁰⁴ Detta skapar funderingar över hur Sverige tillsammans med EU samt FN tillsammans väger in mänskliga rättigheter i Pakistan gentemot handel och

---

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Sveriges riksdag, Mänskliga rättigheter i Pakistan, *svar på skriftlig fråga 2009/10:883*. 2010.

¹⁰² Sveriges riksdag, Kränkningar av mänskliga rättigheter i Pakistan, *svar på fråga 2018/19:368*. 2019.

¹⁰³ Sveriges Riksdag, Religionsfriheten i Pakistan. *Skriftlig fråga 2020/21:1054,2020*.

¹⁰⁴ Person vid intervju, utfördes 2 november 2021.

internationella relationen. Personen som medverkat i intervjun för studien hänvisar till även om den svenska regeringen har vetskap om att Pakistan kränker mänskliga rättigheter existerar ett behov där hänsyn behövs tas i perspektivet av när handelsavtalet ingåtts mellan parterna. Det tillhör ovanligheten att handelsavtal bryts, utan istället fortlöper avtal normaltsätt tills avtalsslut. Inom krigsmaterial området är vanligtvis avtalet gällande fram till materialet är slut, vilket oftast inte förekommer vilket i sin tur resulterar i livslånga perioder av export.¹⁰⁵

Handelsavtalet mellan Sverige och Pakistan resulterar i funderingar gällande som i analysen presenterats hur ISP utlämnade information 2007 angående hur den aktuella händelseutvecklingen i Pakistan var med ett resultat i att den svenska regeringen beslutat att inga nya affärer skulle godkännas, avtal som redan existerade skulle ersättas samt följd leveranserna skulle prövas fall till fall.¹⁰⁶ I efterhand har exporten igen återupptagits och om intressen inte existerar för nya exportavtal så finns valmöjligheten för exportlandet av avsluta export.¹⁰⁷

I relationen mellan Sverige och Pakistan behöver man ta hänsyn i avseendet av kränkning av mänskliga rättigheter om av avtal av leveranser ingåtts efter det nuvarande demokratikriteriet ingicks.¹⁰⁸ De är här det kan bli en fråga om den svenska regeringen medvetet väljer handelsrelationerna tyngre än de mänskliga rättigheterna. Samtidigt som de mänskliga rättigheterna vägs in i en bedömning gällande export och mottagarland så existerar andra intressen som spelar in i bedömningen och det i sin tur kan väga tyngre än aspekten av mänskliga rättigheter.¹⁰⁹

7.Slutsats

Studiens syfte var att kartlägga hur den svenska staten exporterar vapen till Pakistan, som kontinuerligt kränker de mänskliga rättigheterna. Det skulle studeras noga genom ett realpolitiskt perspektiv.

---

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶Inspektionen för strategiska produkter, *Redovisning av praxisutveckling avseende ISP:s tillståndsprovning av ärenden rörande utförelse av krigsmaterial*. 2014.

¹⁰⁷ Person vid intervju, utfördes 2 november 2021.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Ibid.

De mänskliga rättigheterna är universella och ska i det avseendet gälla alla. Den allmänna deklARATIONEN hänvisar till att alla människor, oavsett kultur, land eller sammanhang är födda fria, lika värde och rättigheter.¹¹⁰ Demokratipolitiken omfattar åtgärder för att stärka och värna om individens möjligheter till inflytande samt åtgärder i det avseende att säkerhetsställa och främja bejakandet av de mänskliga rättigheterna.¹¹¹

Inom den svenska demokratipolitiken hänvisar regeringen till att demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer ska genomsyra hela den svenska utrikespolitiken.¹¹² Målet således för den svenska politiken i fokus på mänskliga rättigheter är att säkerhetsställa att respekteten fullt ut respekteras i Sveriges internationella åtaganden.¹¹³

Refererat till det som presenterats i bakgrundsanalysen kan konstaterandet göras att tillstånd för vapenexport ska beviljas med material som klassificeras som övrig krigsmaterial ÖK om den mottagande staten inte befinner sig i inre väpnade konflikter, att förekomsten av allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter, brister i den demokratiska statusen alternativt att ovillkorliga hinder inte förekommer.¹¹⁴

Efter att material har bearbetats och materialet analyserat ur ett perspektiv och teori av realpolitik kan konstaterandet göras att exporten av krigsmaterial är en behövlighet för det svenska försvaret och dess utveckling i och med att krigsmaterial är en av de viktigaste handelsområden som Sverige har. Väger man Sveriges intresse för den egna staten och försvarsmakten gentemot Pakistans kränkande av mänskliga rättigheter inom Pakistan kan konstaterandet göras att Sveriges intressen för den egna staten väger tyngre vilket innebär att Sveriges intressen har förtur.

I sitt handlande med exporten till Pakistan påvisar den svenska staten att de pekar på en maktposition genom tillverkning samt utveckling av krigsmaterial. Slutsatsen kan göras till att Sverige har ett nationellt intresse till att hålla en god relation till Pakistan och därmed låter

---

¹¹⁰ FN:s allmänna deklARATION om de mänskliga rättigheterna.

¹¹¹ Regeringskansliet, *Demokrati och mänskliga rättigheter* U. å.

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/> hämtad 22 december 2021.

¹¹² Ibid.

¹¹³ Regeringskansliet, *Mål för demokrati och mänskliga rättigheter*. 2020.

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/mal-for-demokrati-och-manskliga-rattigheter/> hämtad 2 december 2021.

¹¹⁴ Proposition 2017/18:23, *Skärpt exportkontroll av krigsmaterial. Riktlinjer för utförelse och annan utlandsverksamhet*.

exporten fortgå för ett egenvinnande intresse både genom makt, försvarsstärkande, ekonomi och internationella relationer.

Realpolitiken förknippas med en rad olika kategorier som nämns i teoriavsnittet, ett av dessa kategorier är kompromiss, där staten har behov av att värdera nackdelar gentemot fördelar för att sedan ta ett lämpligt beslut gällande export. Konstaterandet som kan göras är att grundvärderingarna från både nationell lag, konventioner och EU rekommendationer gällande export till länder som kränker mänskliga rättigheter förbises av Sverige.

Sammanfattningsvis lyder slutsatsen att Sveriges vapenexport till Pakistan genererar i ett realpolitiskt tillvägagångssätt där det realpolitiska teorin fäster större vikt vid säkerhetspolitiska intressen och ekonomiska intressen än moraliska. Genom vapenexporten till Pakistan gynnas den svenska ekonomin, ett ökat försvar och den internationella relationen till Pakistan blir starkare, vilket prioriteras. Vapenexporten bidrar till att Sverige framhävs som en stark stat och konstaterande kan göras vid att Sveriges egen intressen har större inflytande än de moraliska aspekterna gällande vapenexport. Sverige utfärdar ett agerande grundat i realpolitiken där följderna övergås till att den egna värdegrunden negligeras där aspekterna av mänskliga rättigheter och demokrati fallerar och de ekonomiska intressen och vinningar utgör en tyngdpunkt.

Konstaterande kan göras vid att Sveriges lagar, utrikespolitiska mål och regleringar inte hör ihop med vapenexporten till Pakistan. Pakistan kränker aktivt de mänskliga rättigheterna och det demokratiska systemet har en rad bristfälligheter. Den ekonomiska vinningen för vapenexport till Pakistan genomsyrar exporten genom att Sverige negligerar den svenska värdegrunden och mänskliga rättigheterna.

8. Bibliografi

Amnesty International. *Human Rights In Asia-Pacific: Review Of 2019*.

Ds 2013:74 Sveriges tillträde till vapenhandelsfördraget Arms Trade Treaty (ATT) 2020.

Esaiasson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik & Wängnerud Lena. *Metodpraktikan konsten att studera samhälle, individ och marknad* Stockholm: Norstedts Juridik. 2012.

Freedom House, Countries <https://freedomhouse.org/countries/freedom-net/scores> hämtad 1 December 2021.

Freedom House, Countries and Territories <https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores> hämtad 1 December 2021.

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.

Försvarsexport 8 juni 2021. u. å. *Exporterar Sverige till diktaturer?* Inhämtad 25 november 2021.

Försvarsexport. *Inspektionen för strategiska produkter*. 8 juni 2021.

<https://forsvarsexport.se/aktorer/inspektionen-for-strategiska-produkter-isp/> hämtad 22 december 2021

Försvarsexport. *Hur tas beslut kring exporttillstånd?* 8 juni 2021.

<https://forsvarsexport.se/exportkontroll/hur-tas-besluten-kring-exporttillstand/> hämtad 22 december 2021

Goldmann Kjell. *Femton politiska begrepp* Upplaga 1, Studentlitteratur AB. 2013.

John Baylis, Steve Smith & Patricia Owens. *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, Fifth Edition. Oxford University Press: Oxford. 2011.

Lindahl Rolf. *Rusta för fred: morgondagens riktlinjer för vapenexport*: Stockholm. Svenska freds & skiljedomsföreningen. 2005.

Lindahl Rolf. *Svensk vapenexport till Indien & Pakistan*: Stockholm. Svenska freds & skiljedomsföreningen. 2005.

Proposition 2017/18:23, *utdrag ur proposition 2017/18:23, Skärpt exportkontroll av krigsmateriel* Riktlinjer för utförelse och annan utlandsverksamhet

<https://isp.se/media/1258/riktlinjer2018.pdf> hämtad 2 december 2021

Rekha Datta. *Beyond Realism, Human Security in India and Pakistan in the Twenty-First Century*: Lanham, Md. Lexington Books. 2008

Regeringen UD 2012:01. Utredning om översyn av exportkontrollen av krigsmateriel. ISP Inspektionen för strategiska produkter *Redovisning av praxisutvecklingen avseende ISP:s tillståndsprövning av ärenden rörande utförelse av krigsmateriel*. <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2014/11/a8576528.pdf> 2014.

Regeringskansliet. *Vapenembargo*. 2 april 2015. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/utrikes--och-sakerhetspolitik/sanktioner/sanktioner-mot-iran1/sanktioner-mot-iran-karnteknik/a.-vapenembargo/> hämtad 22 december 2021.

Regeringskansliet. *Mål för demokrati. Och mänskliga rättigheter*. 4 februari 2020

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/mal-for-demokrati-och-manskliga-rattigheter/> hämtad 22 december 2021.

Regeringskansliet *Pakistan u. å.* <https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/sveriges-diplomatiska-forbindelser/asien-och-oceanien/pakistan/> Inhämtad 20 november 2021

Regeringskansliet Utrikesdepartementet *Pakistan - Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2018*. 2018.

<https://www.regeringen.se/4a7196/contentassets/13db4d512c224541a53907125d4c846a/pakistan---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2019.pdf>

Regeringskansliet u. å. *Demokrati och mänskliga rättigheter*

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/> hämtad 25 november 2021.

Regné Lundborg Anna. *Världspolitikens Dagsfrågor Vapenexport Hur etisk kan den bli?* Utrikespolitiska institutet. Stockholm: 2021.

Regeringskansliet: *Vad är mänskliga rättigheter?* 20 mars 2012.

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/fakta-om-manskliga-rattigheter/vad-ar-manskliga-rattigheter/> hämtad 20 november 2021.

Riksdagen: Motion 1993/94:U413 *Den svenska vapenexporten*.

SFS:1992:1300 *om krigsmaterial*. Stockholm: Riksdagen.

Svenska freds, frågor och svar om vapenexport u. å. <https://www.svenskafreds.se/vad-vi-gor/vapenexport/faq-vapenexport/> hämtad 15 november 2021.

Svenska freds, Snabbfakta om vapenexport u. å mars 2021. <https://www.svenskafreds.se/vad-vi-gor/vapenexport/snabba-fakta-om-vapenexport/> hämtad 15 november 2021.

SOU 2015:72 Skärpt exportkontroll av krigsmateriel DEL 1. *Slutbetänkande av Krigsmaterielexportöversynkommittén, KEX* Stockholm: 2015.

Sida. *Sida omfördelar utbildningsstöd för att barn i fattiga länder inte ska missa skolgång*. 6 april 2020. <https://www.sida.se/om-sida/presskontakter/pressmeddelande-och-pressinbjudningar/sida-omfordelar-utbildningsstod-for-att-barn-i-fattiga-lander-inte-ska-missa-skolgang> hämtad 20 november 2021.

Svenska dagbladet TT. Debatten om vapenexport *Svenska Freds: Vi är besvikna*. 2017.
Inhämtad 19 november 2021.

Svenska Freds. Lagar och riktlinjer för svensk vapenexport *Översikt över vilka regelverk som finns för vapenexporten, i Sverige, i EU och internationellt*. 2018.

<https://www.svenskafreds.se/upptack/vapenexport/lagar-och-riktlinjer-for-svensk-vapenexport/> Inhämtad 25 november 2021.

Sveriges Riksdag, Religionsfriheten i Pakistan. *Skriftlig fråga 2020/21:1054*.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/skriftlig-fraga/religionsfriheten-i-pakistan_H8111054 2020.

Sveriges Riksdag 16 juni 2010. Mänskliga rättigheter i Pakistan, *Svar på skriftlig fråga 2009/10:883 besvarad av Utrikesminister Carl Bildt* https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/manskliga-rattigheter-i-pakistan_GX12883 hämtad 26 november 2021.

Sveriges Riksdag, 26 mars 2003. Skuldsloveriet i Pakistan. *Svar på skriftlig fråga 2002/03:695 besvarad av Utrikesminister Anna Lindh*.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/skuldsloveriet-i-pakistan_GQ12695 hämtad 22 december 2021.

Sveriges Riksdag 20 mars 2019. Kränkningar av mänskliga rättigheter i Pakistan. *Svar på skriftlig fråga 2018/19:368 besvarad av utrikesminister Margot Wallström (S)*.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/krankningar-av-manskliga-rattigheter-i-pakistan_H612368 hämtad 22 december 2021.

Proposition 2017/18:23 Skärpt exportkontroll av krigsmaterial. *Riktlinjer för utförelse och annan utlandssamverkan* U. å. <https://isp.se/media/1258/riktlinjer2018.pdf>

Tallberg, Jonas & Gustavsson Jakob 2014 *Internationella relationer* Upplaga 3, Studentlitteratur.

8.1 Bilagor

Intervju genomförd den 1 november 2021.

Jag ska titta på en vapenexport från Sverige till Pakistan och hur de ställer sig till de mänskliga rättigheterna.

Vad tänker du att den svenska vapenexporten innebär?

För att kunna exportera ifrån Sverige så finns det villkor så kallade hinder där är mänskliga rättigheter inkluderade och man refererar till EU som ett villkorligt hinder. Vilket gör att mänskliga rättigheter ingår i en helhetsbedömning. Regelmässigt så är det inte som andra typen av kategori, ovillkorligt. Om mänskliga rättigheter är ett villkorligt hinder så gör det att andra saker kan vägra tyngre, så att andra delar dvs ovillkorliga samt andra villkorliga hinder ska balanseras. Så även om mänskliga rättigheter är med i en bedömning av vapenexporten så är inte det den avgörande faktorn i ett beslut.

Man gör bedömning utifrån olika länder. Det är viktigt att förstå att det finns andra intressen utöver mänskliga rättigheter. Dessa intressen kan innebära att man värnar om diplomatiska relationer alternativt handels/arbetsrelationer.

Mänskliga rättigheter finns med och om man ser till Sverige ur ett internationellt perspektiv existerar relativt höga demokratikriterier.

Skulle du säga att Sverige lägger större tyngd på handels relationer än mänskliga rättigheter gällande vapenexporten?

Vågar inte svara på det. Det är en punkt som är sekretessbelagt. Fortfarande är det en helhetsbedömning. Vapenexporten handlar inte om att ett land ska vara dåligt genom att exportera vapen och kränka mänskliga rättigheter utan internationella relationer är en viktig faktor. Handel är absolut viktig men mänskliga rättigheter spelar fortfarande roll.

Sverige har lagskärpt krigsmaterial lagen. Har du någon kunskap gällande lagen om krigsmaterial? Skulle du säga att det har gjort någon skillnad från då och nu?

Jag tror absolut att det har åstadkommit en skillnad. Som sagt är det bara ett tillägg till en helhetsbedömning. Man tar större hänsyn till demokratikriterierna. Följdleveranser prövas om. Leveranser som gjordes innan demokratikriteriet trädde i kraft kommer fortfarande att prövas enligt de gamla kriterierna medans de nya leveranserna kommer att prövas mot de nya demokratikriterierna.

Har du någon insikt i varför vi fortfarande exporterar till Pakistan?

Jag har inte så mycket insikt. Däremot så behöver man titta på när Sverige gjorde sina handelsavtal med Pakistan och när det kommer till följdleveranser hur det prövas. Om Sverige inte tycker att Pakistan efterlever de avtal som man gick in i så försöker man naturligtvis att tillrättalägga det. Dra tillbaka all export är väldigt ovanligt. Dels är det nog aspekten att när man väl ingått ett avtal och landet ska få sin produkt så kommer det att fortsätta tills produkten anses vara klar använd. Just för försvarsmaterial, alltså vapen så är livstiden väldigt lång vilket medför att exporten troligtvis kommer att fortsätta med följdleveranser.

Man kan titta på om det är några avtal som ingåtts efter demokratikriteriet ingicks. Det e som sagt hur man gör avvägningen i möjligheten för export och vad som vägs tyngst.

Vad är det vi exporterar mest?

Titta på SIPRI.